

Høringsnotat

Ved alminnelig høring av utkast til
forskrift om endring av forskrift om
tekniske krav til byggverk (byggteknisk
forskrift) av 26. mars 2010 nr. 489

Direktoratet for byggkvalitet
10.02.2015

Innholdsfortegnelse

1. Hovedinnholdet i forskriftsforslaget	3
2. Bakgrunn	3
3. Om gjeldende regelverk	5
4. Nærmere om bruk av standarder for løfteinnretninger	5
5. Direktivenes rekkevidde i forhold til tekniske krav til byggverket og krav til drift av løfteinnretningen	7
6. Forslag til endringer i TEK 10	7
6.1. Innledning	7
6.2. Økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene til endringer i forskriften	7
6.3. Hovedelementene i forslaget	8
6.4 TEK § 12-3 Krav om heis i byggverk	9
<i>Forslag til endringer i § 12-3 første ledd</i>	9
<i>Merknader til forslaget</i>	9
<i>Konsekvenser av forslaget</i>	9
6.4. TEK § 12-15 om krav til dør, port mv.	9
<i>Forslag til endringer i § 12-15 første og tredje ledd</i>	9
<i>Merknader til forslaget</i>	10
<i>Konsekvenser av forslaget</i>	10
6.5. TEK § 12-21 om krav til skilt, styrings- og betjeningspanel, håndtak, armaturer mv.	10
<i>Forslag til endringer i § 12-21 første ledd</i>	10
<i>Merknader til forslaget</i>	11
<i>Konsekvenser av forslaget</i>	11
6.6 TEK §§ 15-11, 15-11a og 15-11b om heis og tilhørende installasjoner	11
6.6.1 <i>Forslag til ny § 15-11 Heis og tilhørende installasjoner</i>	11
<i>Merknader til forslaget</i>	11
<i>Konsekvenser av forslaget</i>	12
6.6.2 <i>Forslag til ny § 15-11a Rom og sjakt for heis</i>	12
<i>Merknader til forslaget</i>	12
<i>Konsekvenser av forslaget</i>	12
6.6.3 <i>Forslag til ny § 15-11b Fritt sikkerhetsrom for heis</i>	13
<i>Merknader til forslaget</i>	13
<i>Konsekvenser av forslaget</i>	13
6.7. TEK § 15-12 om løfteplattformer og tilhørende installasjoner	13
<i>Forslag til ny § 15-12</i>	13
<i>Merknader til forslaget</i>	13
<i>Konsekvenser av forslaget</i>	13
6.8. TEK § 15-13 om rulletrapp/rullende fortau og tilhørende installasjoner	14
<i>Forslag til ny § 15-13</i>	14
<i>Merknader til forslaget</i>	14
<i>Konsekvenser av forslaget</i>	14
6.9. TEK § 15-14 om trappeheis og tilhørende installasjoner	14
<i>Forslag til ny § 15-14</i>	14
<i>Merknader til forslaget</i>	14
<i>Konsekvenser av forslaget</i>	15
6.10. TEK § 15-15 om sammenhengen mellom løfteinnretninger og harmoniserte standarder	15
<i>Forslag til ny § 15-15</i>	15
<i>Merknader til forslaget</i>	15
<i>Konsekvenser av forslaget</i>	15

1. Hovedinnholdet i forskriftsforslaget

Heiser og andre løfteinnretninger er regulert av henholdsvis heisdirektivet (direktiv 95/16/EF) og maskindirektivet (direktiv 2006/42/EF). Direktivene oppstiller generelle helse- og sikkerhetskrav som må oppfylles for å kunne selge heisene eller løfteinnretningene. I gjeldende norsk regelverk er kravene til helse og sikkerhet for heis og løfteinnretninger tatt inn i forskrift 17. desember 2013 nr. 1579 om omsetning og dokumentasjon av produkter til byggverk (heretter DOK). I tillegg stiller forskrift 26. mars 2010 nr. 489 om tekniske krav til byggverk (TEK10) krav til heis og løfteinnretninger som delvis er sammenfallende med kravene i direktivene og de tilhørende standardene, og delvis går lenger enn kravene i direktivene og standardene. I forskriftsutkastet foreslås det å fjerne disse kravene fra TEK 10. Endringene innebærer bl.a. en tydeliggjøring av norsk regelverk, slik at det skal fremgå helt klart at dersom en heis eller løfteinnretning oppfyller kravene i direktivene, kan de også omsettes og brukes i Norge. Forskriftsutkastet innebærer en forenkling, ved at kravene som går lenger enn kravene i direktivene fjernes.

I det følgende gis det først en kort gjennomgang av bakgrunnen for endringsforslagene og det gjeldende regelverket på området, jf. pkt. 2 og 3. Deretter gis en oversikt over de generelle prinsippene og kravene i det harmoniserte regelverket og hvordan dette er reflektert i henholdsvis heisdirektivet og maskindirektivet, jf. pkt 4. Videre drøftes rekkevidden av disse direktivene og særlig skillet mellom heis og andre løfteinnretninger som produkt og bestemmelser knyttet til bruk av disse produktene i byggverk, jf. pkt. 5. Tilslutt gjennomgås hovedtrekk i endringsforslagene i TEK kap. 12 og 15, jf. pkt 6.

2. Bakgrunn

Et av målene i den norske bygningspolitikken er "Økt tilgjengelighet og universell utforming i boliger, bygg og uteområder". Dette innebærer at byggverk skal kunne brukes av flest mulig. For å bidra til dette er det blant annet stilt krav til utformingen av heis og løfteplattformer i TEK 10 kap. 12 og kap. 15. EFTAs overvåkningsorgan (ESA) som har som rolle å påse at EØS-landene oppfyller sine forpliktelser etter EØS-avtalen, har overfor Norge pekt på at kravene til heis og løfteplattformer i kap. 12 og kap. 15 skiller seg fra de gjeldende standarder for heis og løfteplattformer.

Heis og løfteplattformer er omfattet av harmonisert EØS-regelverk, henholdsvis heisdirektivet (direktiv 95/16/EF) og maskindirektivet (direktiv 2006/42/EF). Dersom heis og løfteplattformer oppfyller kravene i direktivene, skal de som utgangspunkt og hovedregel kunne "flyte fritt" over landegrensene, som innebærer at de skal kunne omsettes og brukes i alle EØS-land. Direktivene inneholder de grunnleggende helse- og sikkerhetskrav som stilles til produktene. Direktivene utfylles av harmoniserte standarder. Dersom en heis eller en løfteplattform er dokumentert i henhold til en harmonisert standard, så legges det til grunn at de overholder direktivenes krav. Det er likevel ikke slik at virksomhetene er forpliktet til å bruke standardene, de kan også finne andre måter å dokumentere samsvar på. Harmoniserte standarder for heis og løfteinnretninger er slik sett en rettighet for virksomhetene, men ikke en forpliktelse. For det enkelte land innebærer imidlertid en harmonisert standard at landet ikke i regelverk kan stille krav som skiller seg fra standardene.

I denne høringen legges fram forslag til forskriftsendringer som skal sikre at Norge ivaretar de forpliktelsene vi har etter EØS-avtalen. Nedenfor under punkt 3 har vi redegjort nærmere for kravene i direktivene.

Harmoniserte regelverk for produkter slik som heis og løfteplattformer har til formål å sikre fri flyt av produktene. Det er opp til hvert enkelt land å stille krav til byggverk. For TEK 10 innebærer dette at Norge kan stille krav til hvilke bygninger som skal inneholde heis og løfteplattformer, og det er gjort i § 12-3. Regelverket kan imidlertid ikke stille krav til utformingen av produktene heis og løfteplattformer ut over kravene som stilles i direktivene.

Som ledd i diskusjonene med ESA angående kravene til løfteplattformer, har det vært spørsmål om formuleringen i § 12-1 om "Byggverk for publikum og arbeidsbygning skal være universelt utformet slik det følger av bestemmelser i forskriften (...)" innebærer krav til utformingen av løfteplattformer, altså om § 12-1 innebærer at en løfteplattform som er dokumentert i henhold til standarden må oppfylle flere krav før den kan brukes i en bygning. Maskindirektivet og den tilhørende harmoniserte produktstandard for løfteplattformer krever ikke universell utforming, og i følge ESA ville et krav om universell utforming av løfteplattformen være i strid med EØS-forpliktelsene. Kravet i § 12-1 skal ikke forstås slik at det stiller krav til utformingen av løfteplattformen. Bestemmelsen retter seg for det første mot "byggverk" og "arbeidsbygning". Den retter seg ikke mot de enkelte bygningsdelene. Videre sier bestemmelsen at nivået for universell utforming skal være "slik det følger av bestemmelser i forskriften". Nivået fastsettes altså av de etterfølgende forskriftsbestemmelser. Kravet til "universell utforming" av bygningen vil altså være oppfylt ved at bygningen kan inneholde løfteplattform, og stiller ikke ytterligere krav til utformingen av løfteplattformen.

Vi finner videre grunn til å knytte et par bemerkninger til muligheten for å benytte løfteplattform i bygninger som i utgangspunktet skal være "universelt utformet". Denne bestemmelsen innebærer et kompromiss mellom å sørge for tilgang til byggverkene og kostnadene forbundet med å installere heis. Løfteplattformer er en løsning som er noe vanskeligere å bruke for alle personer enn heis. Likevel godtas de unntaksvis, i bygninger med opp til tre etasjer og liten persontrafikk.

Dersom muligheten for å benytte løfteplattformer skulle fjernes, vil det måtte vurderes om dette vil utgjøre en handelshindring for løfteplattformene. Selv om det er opp til det enkelte land å bestemme kravene til byggverk, må disse kravene være i tråd med EØS-avtalen. Det innebærer at man ikke kan stille krav til byggverk som utgjør handelshindringer. En handelshindring vil for eksempel oppstå dersom en regel eller krav gjør det slik at et marked for et produkt blir helt lukket eller i vesentlig grad begrenset. Det har ikke vært aktuelt i denne høringen å foreslå muligheten for å bruke løfteplattformer i visse bygninger fjernet. Vi har derfor ikke gått inn på denne vurderingen her, men finner det for ordens skyld riktig å peke på dette for å illustrere hvor kompleks EØS-avtalen er.

Ovenfor er det redegjort for de regler som EØS-avtalen setter opp, og som er bakgrunnen for forskriftsendringene som nå foreslås. Som nevnt over er direktoratet opptatt av at bygninger skal kunne brukes av flest mulig. For å oppnå dette, må standardene være utformet slik at de ivaretar riktig nivå. Ettersom de nevnte standarder har et noe lavere nivå for tilgjengelighet enn de norske regler som nå fjernes, har direktoratet prioritert å følge arbeidet med revisjon av standardene for løfteplattformer. Konkret i 2015 er NS-EN 81-41 under revisjon. I tillegg er egen standard for løfteplattformer med lukket kabin under utvikling. Direktoratet har engasjert seg i arbeidet for å synliggjøre behovene for tilstrekkelig tilgjengelighet i standardiseringsarbeidet.

Konflikten med EØS-forpliktelsene kan løses på ulike måter. For eksempel ved å:

1. kun stryke de bestemmelser som var problematiske for ESA
2. gjengi sikkerhetskravene i direktivene
3. rendyrke skillet mellom krav til produktene og krav til byggverket.

Direktoratet har valgt det siste alternativet. Dette innebærer at en god del av kravene i dagens kap. 15 foreslås fjernet for å få klarere fram at det ikke stilles ytterligere nasjonale krav til løfteinnretninger som er CE-merket, men at tidligere norske krav til bruken av produktene i ulike byggverk beholdes. Med dette som utgangspunkt har direktoratet foreslått å gjøre mindre endringer i § 12-15 og §12-21, mens i §§ 15-11 til 15-15 foreslås en omstrukturering av teksten og omfattende endringer i innholdet.

EU har nylig vedtatt et nytt regelverk for heiser. Direktiv 2014/33/EU om harmonisering av medlemsstatenes lovgivning om heiser og sikkerhetskomponenter for heiser ble vedtatt 26. februar 2014. Det nye heisdirektivet er ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen, og derfor ikke gjennomført i norsk rett ennå. Direktivet anses imidlertid som EØS-relevant og akseptabelt, og det betyr at direktivet på et tidspunkt vil bli tatt inn i EØS-avtalen. Arbeidet med å høre det nye heisdirektivet vil følge et eget løp, men direktoratet har sett hen til det nye direktivet i arbeidet med forskriftsforslaget.

3. Om gjeldende regelverk

Heisdirektivet fastlegger viktige sikkerhetskrav som gjelder for heis, og angir metodene for samsvarsvurdering, samsvarserklæring og CE-merking av heis. Direktivet inneholder også bestemmelser om CE-merking av sikkerhetskomponenter som er enkeltprodukter som er vesentlige for sikkerheten til heisen. En liste over sikkerhetskomponentene fremgår av direktivets vedlegg IV. Produkter som tilfredsstiller kravene i dette direktivet skal fritt kunne markedsføres og brukes i EØS-landene når de er CE-merket og vedlagt en samsvarserklæring i henhold til direktivets vedlegg II.

Maskindirektivet er gjeldende direktiv for løfteinnretninger, med unntak av heiser. Løfteinnretninger etter maskindirektivet skal CE-merkes og det skal foreligge en EU-samsvarserklæring fra produsenten. Eksempler på løfteinnretninger etter maskindirektivet er løfteplattform, trappeheis, rulletrapp og rullende fortau.

Heisdirektivet og maskindirektivet er gjennomført i norsk rett i DOK, som samler reglene for omsetning og dokumentasjon av produkter til byggverk. DOK erstattet kapittel 3 i TEK10. Kravene til heis og andre løfteinnretninger finner vi i kapittel IV i DOK .

I norsk regelverk på byggområdet skilles det mellom krav til produkter til byggverk og krav til byggverk. Kravene til produkter til byggverk står i DOK. Krav til byggverk følger av TEK 10, som i kap. 15 inneholder tekniske krav til heis og løfteinnretninger. I tillegg finnes det enkelte bestemmelser i TEK kap. 12 om krav til universell utforming som også regulerer heis og andre løfteinnretninger.

4. Nærmere om bruk av standarder for løfteinnretninger

EU har i stor grad harmonisert regelverket for varer for å redusere tekniske handelshindringer som for eksempel ulike produktkrav eller standarder mellom medlemsstatene. Dette har gitt seg utslag i en stor mengde EU-harmoniseringsdirektiv (og forordninger) for tekniske standarder, krav, spesifikasjoner, kontrolltiltak og sertifisering mv. Gjennom harmoniseringsdirektivene fratras

medlemslandene som hovedregel muligheten for egen regulering innenfor direktivenes virkeområde, ved at de blir forpliktet til å følge de krav direktivene setter.

Heisdirektivet fastsetter generelle, grunnleggende helse- og sikkerhetskrav. I fortalen til direktivet er det gitt uttrykk for at det er ønskelig med standarder harmonisert på europeisk plan, for å bistå produsentene med å godtgjøre at heis og sikkerhetskomponenter er i samsvar med de grunnleggende kravene i direktivet, og for å lette kontrollen av om direktivet er oppfylt. Standardene utarbeides av privatrettslige organer og det er fastsatt at disse skal ha ikke-bindende status.

Produsentene har plikt til å oppfylle de fastsatte kravene i direktivene til sikkerhet og helse, men kan selv velge hvordan kravene skal oppfylles. Det gjennomføres kontroll med at kravene er oppfylt ved at heisene og sikkerhetskomponentene er underlagt en samsvarsvurdering. Kontrollen danner grunnlaget for samsvarserklæring og CE-merking som igjen gir adgang til det indre markedet.

På samme måte som for heisdirektivet, var det ved fastsettelse av maskindirektivet ønskelig med utarbeidelse av harmoniserte standarder for å gjøre det lettere for produsentene å dokumentere at en maskin er i samsvar med de grunnleggende kravene i direktivet. I tillegg til generelle grunnleggende krav, er det også fastsatt mer spesifikke krav for visse typer maskiner. Standardene er også på dette området utarbeidet av privatrettslige organer og har ikke-bindende status.

For at en maskin skal kunne omsettes eller tas i bruk må den oppfylle de grunnleggende krav til helse og sikkerhet som er relevante for maskinen. For å dokumentere at de grunnleggende kravene er oppfylt har produsenten, i tillegg til å sikre at tekniske data og nødvendige opplysninger følger maskinen, plikt til å få gjennomført en samsvarsvurdering i henhold til de fastsatte framgangsmåter, før maskinen kan omsettes. Samsvarsvurderingen er grunnlaget for utarbeiding av samsvarserklæring som gir rett og plikt til å påføre CE-merking. Dersom maskinen er produsert i samsvar med en harmonisert standard, skal dette fremkomme av samsvarserklæringen.

Direktivene innebærer at heiser og andre løfteinnretninger som oppfyller kravene som er fastsatt i direktivene kan omsettes og brukes på hele det europeiske markedet uavhengig av om produsentene har benyttet en harmonisert standard eller ikke. Bruk av harmoniserte standarder er i slike tilfeller en rettighet for produsentene. Dersom en heis eller en løfteinnretning er dokumentert å være i samsvar med en harmonisert standard legges det til grunn at den oppfyller kravene som er fastsatt i direktivene, dette kalles at den presumeres å oppfylle kravene. Produsentene kan imidlertid velge andre måter å dokumentere samsvar med direktivene på, men får da en i utgangspunktet tyngre jobb.

Standardene er derfor sentrale elementer for heiser og andre løfteinnretninger. Dette er også grunnen til at direktoratet er tungt involvert i standardiseringsarbeidet på dette området.

Direktoratet legger i høringsnotatet frem forslag til endringer i forskriften for å forenkle og tydeliggjøre rollen til direktivene og de underliggende standardene. Dette er hovedårsaken til den omfattende omstruktureringen som foreslås i § 15-11 til § 15-15.

5. Direktivenes rekkevidde i forhold til tekniske krav til byggverket og krav til drift av løfteinnretningen

Ettersom direktivene innskrenker det nasjonale handlingsrommet, er det et sentralt spørsmål hvor grensene for direktivene går. Siden heis og andre løfteinnretninger er komplekse produkter vil disse grensene til dels være vanskelige å trekke.

I denne forbindelse er det særlig to grenser som må vurderes:

- den tidsmessige avgrensningen av direktivenes anvendelsesområde
- den fysiske avgrensningen av direktivenes anvendelsesområde

Den tidsmessige avgrensningen av direktivenes anvendelsesområde er grensen mellom installeringen av løfteinnretningen og den senere driftsfasen. Direktivene dekker kun produksjon og installasjon av løfteinnretninger, mens medlemslandene har mulighet til å lage nasjonale regler om hvordan løfteinnretningene skal driftes. I TEK 10 kap. 16 står kravene om sikkerhet i driftsperioden og krav til sikkerhetskontrollørene av løfteinnretningene.

Den fysiske avgrensningen av direktivets anvendelsesområde er grensen mellom løfteinnretningen som produkt og selve byggverket. Direktivene stiller i utgangspunktet kun krav til løfteinnretninger som produkt. Det er ikke etablert et harmonisert regelverk knyttet til hvilke krav som kan stilles til byggverket. Et eksempel på krav til byggverket er at det skal være tilfredsstillende ventilasjon i heissjakten. Et slikt krav er et teknisk krav til utformingen av bygningen som ikke vil påvirke omsetningen av løfteinnretningene.

6. Forslag til endringer i TEK 10

6.1. Innledning

Nedenfor gjennomgår vi de konkrete endringsforslagene. Forslagene til endringer framkommer i kursiv. For å gi høringsinstansene bedre oversikt over forslagene har vi utarbeidet en oversikt med sammenlikning mellom gjeldende krav og forslag til endrede krav, se vedlegg I.

6.2. Økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene til endringer i forskriften

Forslagene til endringer i forskriften som fremmes i dette høringsutkastet antas å få små økonomiske og administrative konsekvenser. Det må ses i sammenheng med at forslagene bare vil innebære mindre endringer i regelverket. Hovedvirkningen av forslagene til endringer vil være at det gir utbyggerne litt større fleksibilitet i valg av løsninger for løfteinnretninger. Dette kan i noen tilfeller gi litt lavere utbyggingskostnader. For de fleste prosjekter vil endringsforslagene imidlertid neppe ha konsekvenser for hvilke løsninger som blir valgt.

I hovedsak går de foreslåtte endringene ut på å fjerne myndighetskrav og klargjøre og forenkle de kravene som blir stående. Endringene innebærer at nivået for tilgjengelighet for heis og løfteinnretninger nå fastsettes i direktivene og i de tilhørende standardene. Gjeldende norsk regelverk fastsetter i dag et til en viss grad et annet kravsnivå når det gjelder tilgjengelighet enn det som er fastsatt i standardene.

Endringene vil være en nedjustering og tilpasning til kravsnivået i de harmoniserte standardene, men anses å være nødvendige for å tilfredsstille juridiske forpliktelser i EØS-avtalen. Bestilleren av en heis eller annen løfteinnretning kan imidlertid alltid kreve en innretning med en høyere standard enn

kravsnivået i de harmoniserte standardene. Myndighetskravene vil altså representere et minimumsnivå, og private parter kan for eksempel avtale at løfteinnretningen skal ha en større grad av tilgjengelighet. Dette er i betydelig grad situasjonen i dag og vil i større grad kunne bli situasjonen med endringsforslaget.

Forslaget vil kunne føre til mer fleksibilitet ved utformingen av produktene og det kan derfor tenkes at det kan gi litt lavere kostnader. For eksempel foreslås kravet i nåværende § 12-15 tredje ledd bokstav b om at dører som er beregnet for manuell åpning skal kunne åpnes "med åpningskraft på maksimum 30 N" fjernet. I NS-EN 81-41 er kravet til åpningskraft ikke mer enn 40 N. TEK 10 har altså stilt et strengere krav enn standarden, og endringene vil altså nedjustere dette kravet til standardens nivå. Dette vil igjen kunne føre til at løfteinnretningen kan produseres noe rimeligere som kan gi noe reduserte kostnader for bestilleren av en løfteinnretning. For de fleste prosjekter vil imidlertid regelendringene neppe påvirke valget av heisløsninger.

Endringsforslagene kan føre til at det i noen tilfeller velges løsninger som gjør at heisene blir litt vanskeligere å benytte for funksjonshemmede. Selv i de tilfeller hvor det velges andre løsninger vil endringsforslagene gjennomgående ha små konsekvenser ettersom det i all hovedsak er snakk om mindre justeringer. Standardene opprettholder generelt sett et relativt høyt nivå i forhold til tilgjengelighet. For eksempel sier forskriften i dag at maksimal høyde på kontrollpanelet skal være mellom 0,9 og 1,1 meter, mens NS-EN 81-70 gir en maksimumshøyde på 1,2 meter.

De administrative konsekvenser som følge av forslagene i høringsnotatet vil være små. For Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Direktoratet for byggkvalitet vil høringsforslaget kunne kreve noe økte ressurser i en overgangsfase, men neppe særlige endringer i ressursbruken over tid.

6.3. Hovedelementene i forslaget

Forslaget inneholder bestemmelser med byggtekniske krav til de enkelte løfteinnretningen (§15-11 til §15-14). Av pedagogiske årsaker har direktoratet foreslått å skille mellom reglene for de ulike typene løfteinnretninger. Tilslutt foreslås innarbeidet en fellesbestemmelse (§ 15-15) som gjentar det generelle prinsippet om at løfteinnretninger som er i samsvar med standardene også forutsettes å være i samsvar med de grunnleggende kravene til sikkerhet og helse i direktivet.

Hovedelementene i forskriftsforslaget er som følger:

1. Alle krav til heis og løfteinnretninger som produkt slettes fra TEK 10. Det innebærer at kravet til produktene reguleres av DOK og heisdirektivet og maskindirektivet med tilhørende standarder.
2. Krav som stilles til bygninger som skal ha heis, blir igjen i TEK 10 kap 15.
3. De kravene som stilles til bygninger med heis og andre løfteinnretninger sorteres i følgende rekkefølge:
  - heis
  - løfteplattformer
  - rulletrapp/rullende fortau
  - trappeheis
  - generell bestemmelse om sammenhengen mellom løfteinnretninger og harmoniserte standarder

6.4 TEK § 12-3 Krav om heis i byggverk

Forslag til endringer i § 12-3 første ledd

(1) Byggverk for publikum og arbeidsbygning med to etasjer eller flere skal ha heis. Byggverk med inntil tre etasjer og liten persontrafikk kan ha løfteplattform. Løfteplattform og heis skal være allment tilgjengelig. *Heiser og løfteplattformer utformet i henhold til henholdsvis heisdirektivet og maskindirektivet skal kunne brukes i norske byggverk.* Følgende krav til størrelser gjelder:

- Minst én heisstol skal ha innvendig størrelse på minimum 1,1 m x 2,1 m i byggverk med tre etasjer eller flere.
- Minst én heisstol skal ha innvendig størrelse på minimum 1,1 m x 1,6 m i byggverk med kun to etasjer.
- Løfteplattform skal ha innvendig størrelse på minimum 1,1 m x 1,6 m.

(2) Bygning med tre etasjer eller flere som har boenhet skal ha heis. Kravet gjelder ikke småhus med en boenhet og der atkomst fra inngangsparti til boenhet kun går over én etasje. Løfteplattform kan erstatte heis i bygning med boenhet med tre etasjer. Løfteplattform skal maksimalt betjene 6 boenheter. Følgende krav til størrelser gjelder:

- Minst én heisstol skal ha innvendig størrelse på minimum 1,1 m x 2,1 m.
- Løfteplattform skal ha innvendig størrelse på minimum 1,1 m x 1,4 m.

(3) Der løfteplattform kan benyttes etter første og annet ledd kan denne erstattes med heis med tilsvarende størrelse.

(4) I etasjetallet skal alle måleverdige plan medregnes.

Merknader til forslaget

TEK § 12-1 stiller krav om universell utforming av byggverk, som igjen er knyttet opp mot § 12-3 som stiller krav om løfteplattformer i enkelte typer byggverk. Samtidig er Norge forpliktet av harmonisert EU-regelverk som innebærer at løfteinnretningene som er utformet i tråd med kravene til direktivene skal kunne omsettes i Norge. Det stilles ikke ytterligere nasjonale krav utover EU-direktivene til omsetning av disse produktene. Det er for eksempel ikke et krav om at løfteinnretningene skal være universelt utformet, men å installere løfteinnretninger i bygninger vil bidra til å gjøre bygningene universelt utformet.

Endringsforslaget er kun en presisering av regelverket. Forslaget foreslås innarbeidet i regelverket for å understreke at hvis en heis eller løfteplattform er utformet i henhold til kravene i direktivene skal de kunne omsettes i Norge.

Konsekvenser av forslaget

Ettersom dette kun er en presisering av regelverket vil endringen ha ingen eller svært begrensede økonomiske eller administrative konsekvenser.

6.4. TEK § 12-15 om krav til dør, port mv.

Forslag til endringer i § 12-15 første og tredje ledd

(1) Dør, port og lignende skal være lett å se og bruke og utføres slik at de ikke skader personer, husdyr eller utstyr. *Annet, tredje og fjerde ledd gjelder ikke for løfteinnretninger.*

(2) Bredde og høyde skal tilpasses forventet ferdsel og transport, inklusiv rømning ved brann, og skal minst oppfylle følgende:

- a) Inngangsdør og dør i kommunikasjonsvei skal ha fri bredde minimum 0,9 m. I byggverk beregnet for mange personer skal fri bredde være minimum 1,2 m.
- b) Dør internt i boenhet skal ha fri bredde på minimum 0,8 m.
- c) Dør internt i byggverk med krav om universell utforming skal ha fri bredde på minimum 0,9

m.

d) Dør skal ha fri høyde minimum 2,0 m.

(3) I byggverk med krav om universell utforming gjelder i tillegg til første og annet ledd følgende:

- a) Dør skal være synlig i forhold til omliggende vegger. Luminanskontrasten skal være på minimum 0,4. *(Fjernet tekst)*
- b) Dør til og i hovedatkomst og hovedrømningsvei som er beregnet for manuell åpning skal kunne åpnes med åpningskraft på maksimum 30 N.
- c) Døråpner for automatiske dører skal monteres utenfor dørens slagradius. Den skal være godt synlig og være plassert med betjeningshøyde mellom 0,8 m og 1,1 m over gulv. Avstand fra innvendig hjørne skal være minimum 0,5 m.
- d) Terskelhøyde skal være maksimum 25 mm. Terskel skal være avfaset.
- e) Ved skyvedør og sidehengslet dør skal det være tilstrekkelig fri sideplass til at rullestolbruker kan åpne og lukke døren.

(4) I bygning med krav om tilgjengelig boenhet gjelder første til tredje ledd, med unntak av tredje ledd bokstav a. Kravet om åpningskraft i tredje ledd bokstav b gjelder for dører til og i alle atkomst- og rømningsveier.

Merknader til forslaget

TEK 10 § 12-15 inneholder generelle krav til alle dører, porter og liknende som brukes i byggverk. I forslaget gjøres unntak fra de generelle kravene når det gjelder heis og løfteinnretninger. Det skyldes at direktivene og de tilhørende standardene regulerer dette. Som utgangspunkt skal dette derfor ikke reguleres av nasjonalt regelverk, og det foreslås en presisering om at bestemmelsen ikke gjelder for dører og løfteinnretninger.

Konsekvenser av forslaget

Endringene vil være en nedjustering av kravsnivået til standardens nivå. Dette gjelder for eksempel for krav til luminanskontrast for omliggende vegger. Den harmoniserte standarden NS-EN 81-70 inneholder for eksempel ikke noe normativt krav til slik luminanskontrast.

Videre vil også kravet i § 12-15 tredje ledd bokstav b om at dører som er beregnet for manuell åpning skal kunne åpnes "med åpningskraft på maksimum 20 N" fjernes. I NS-EN 81-41 er kravet til åpningskraft ikke mer enn 40 N. TEK 10 har altså stilt et strengere krav enn standarden.

Endringene anses å være nødvendige tilpasninger til bestemmelsene i heisdirektivet og maskindirektivet.

6.5. TEK § 12-21 om krav til skilt, styrings- og betjeningspanel, håndtak, armaturer mv.

Forslag til endringer i § 12-21 første ledd

(1) Skilt, styrings- og betjeningspanel, håndtak, armaturer mv. skal være enkle å forstå og betjene. *Annet og tredje ledd gjelder ikke for løfteinnretninger.*

(2) Informasjon skal være lett å lese og oppfatte. Det skal være synlig kontrast mellom tekst og bakgrunn. Viktig informasjon skal være tilgjengelig med tekst og lyd eller punktskrift.

(3) For bygning med krav om tilgjengelig boenhet og byggverk med krav om universell utforming, gjelder følgende:

- a) Betjeningspanel skal være plassert med betjeningshøyde mellom 0,8 m og 1,1 m over ferdig gulv. Stikkontakter skal monteres minimum 0,5 m fra hjørne.
- b) Håndtak skal være plassert med betjeningshøyde mellom 0,8 m og 1,1 m, være utformet med funksjonelt grep og ha en betjeningskraft slik at de enkle å bruke.

- c) Armatur på servant og i dusj skal ha ettgrepshendel. Armatur i dusj skal ha termostat. Dette gjelder ikke for bygning med krav om tilgjengelig boenhet.
- d) Der det etter forskriften skal være åpningsbare vinduer skal minst ett kunne betjenes med en hånd. Hendel skal kreve liten betjeningskraft og være plassert slik at den kan nås fra sittende stilling. Dette gjelder ikke for byggverk for publikum.

Merknader til forslaget

Som TEK 10 § 12-15 inneholder § 12-21 generelle krav til styrings- og betjeningspanel som brukes i byggverk. I forslaget gjøres unntak fra de generelle kravene når det gjelder heis og løfteinnretninger. Det skyldes at direktivene og de tilhørende standardene regulerer dette. Som utgangspunkt skal dette derfor ikke reguleres av nasjonalt regelverk, og det foreslås en presisering om at bestemmelsen ikke gjelder for heiser og løfteinnretninger.

Konsekvenser av forslaget

Endringene vil være en nedjustering av kravsnivået til de harmoniserte standardenes nivå. For eksempel skal et betjeningspanel "være plassert med betjeningshøyde mellom 0,8 m og 1,1 m over ferdig gulv", jf. §12-21 tredje ledd bokstav a. Dette er et avvik fra standarden NS-EN 81-70 som setter et krav til en betjeningshøyde på maksimalt 1,2 m. Kravet i standarden gir altså et noe større variasjonsområde for plasseringen av betjeningspanelet av en heis enn det som står i forskriften i dag. Endringen anses å være en nødvendig tilpasning til direktivets bestemmelser.

6.6 TEK §§ 15-11, 15-11a og 15-11b om heis og tilhørende installasjoner

6.6.1 Forslag til ny § 15-11 Heis og tilhørende installasjoner

(1) Den sikkerhetsmessige utformingen av heiser, herunder krav til tilgjengelighet, skal være i henhold til direktiv 96/16/EF (heisdirektivet).

(2) Heiser skal være tilrettelagt for funksjonshemmede personer. Størrelsen på heisstolen skal dimensjoneres for forutsatt bruk. Den frie bredden for døråpningen til en heis skal være minimum 0,9 m.

(3) Heisinstallatøren og det ansvarlige foretaket skal sørge for å gi hverandre nødvendig informasjon som er av betydning for utformingen og dimensjoneringen av heisanlegg og bygningstekniske forhold. Informasjonsutvekslingen skal sikre forsvarlig drift og sikker bruk av heisen.

(4) Installasjon, rom og sjakt for heisen skal ikke utsettes for temperatur og miljø som kan skape driftsproblemer eller vanskeliggjøre vedlikehold.

(5) Heisen skal ha en alarm som er tilknyttet døgnbemannet vakt.

Merknader til forslaget

Første ledd gjengir viktige prinsipper og overordnede krav som direktivene setter. Myndighetene har anledning til å gjengi slike prinsipper. Det foreslås også i andre ledd et krav som eksplisitt sier at heiser skal være tilrettelagt for funksjonshemmede personer. Dette er innarbeidet for å fremheve kravet til universell utforming og tilgjengelighet som allerede finnes kap. 12. For heiser er det mulig å oppfylle kravet til tilgjengelighet ved å følge den harmoniserte standarden NS-EN 81-70.

Bestemmelsen er i stor grad en videreføring av enkelte krav i §§ 15-11 til 15-13. Kravene som regulerte produktet heis er foreslått fjernet. Bl.a. er det foreslått tidligere krav om at akselerasjon og oppbremsing av løfteinnretning ikke skal medføre personskaade fjernes ettersom dette kravet er dekket av direktivet og underliggende standarder. Bestemmelsen inneholder nå kun krav som heisdirektivet ikke berører. EU/EØS-landene har rett til å fastsette krav som anses som påkrevd for å sikre at personer er beskyttet når de aktuelle heisene tas i bruk eller brukes.

Direktoratet ønsker også å sørge for at foretaket som har ansvaret for arbeid på bygningen eller anlegget og heisinstallatøren, holder hverandre underrettet med hensyn til de data som er nødvendige for å sikre en forskriftsmessig drift og sikker bruk av heisen, og treffer de nødvendige tiltak for å sikre en slik drift og bruk av heisen.

Konsekvenser av forslaget

Bestemmelsen er i stor grad kun en videreføring av tidligere bestemmelser, og bestemmelsen vil derfor ikke ha store administrative eller økonomiske konsekvenser.

Ettersom bestemmelsene som regulerte produktet heis utover de harmoniserte standardene er nå fjernet, er det nye forslaget en forenkling av regelverket.

6.6.2 Forslag til ny § 15-11a Rom og sjakt for heis

(1) Heissjakten, maskinrommet og rom som brukes til øvrig utrustning skal

- a) være lett tilgjengelig for drift, vedlikehold og sikkerhetskontroll*
- b) holdes avstengt*
- c) ha overflater som er lyse og lette å holde rene*
- d) ha et ventilasjonssystem, som også er tilfredsstillende ved driftsstans*

Ventilasjonssystemet skal ikke brukes til røykventilering av rom som ikke inngår i heisinstallasjonen.

(2) Heissjakten skal i tillegg

- a) ikke inneholde rørinstallasjoner, kabel-/ledningsinstallasjoner eller annen utrustning enn det som er nødvendig for å sikre forsvarlig drift og sikker bruk av heisen*
- b) ha tilfredsstillende ventilasjon.*

(3) Maskinrommet og rom som brukes til øvrig utrustning skal i tillegg

- a) ha tydelig merket adkomst*
- b) dimensjoneres slik at heisens utrustning kan skiftes ut*
- c) ha tilfredsstillende romhøyde*
- d) ha utadslående dører*
- e) ha luker i gulv som er sikret*

Maskinrom og maskinskap for hydrauliske heiser skal ha ventilasjon til det fri ved egne kanaler og skal utføres slik at eventuell oljelekkasje oppdages og samles opp.

Merknader til forslaget

Bestemmelsen er i stor grad en videreføring av enkelte krav i §§ 15-11 til 15-13. Kravene som regulerte produktet heis er foreslått fjernet. Bestemmelsen inneholder nå kun krav som heisdirektivet ikke berører. EU/EØS-landene har rett til å fastsette krav som anses som påkrevd for å sikre at personer er beskyttet når de aktuelle heisene tas i bruk eller brukes.

Direktoratet ønsker å treffe nødvendige tiltak for å sikre at sjakter beregnet på heiser ikke inneholder andre rør eller installasjoner enn de som er nødvendige for heisens drift og sikkerhet. Dette er i tråd med det nye heisdirektivet og derfor også mulig for EU/EØS-landene å regulere i nasjonalt regelverk.

Konsekvenser av forslaget

Bestemmelsen er i stor grad kun en videreføring av tidligere bestemmelser, og bestemmelsen vil derfor ikke ha store administrative eller økonomiske konsekvenser.

Ettersom bestemmelsene som regulerte produktet heis utover de harmoniserte standardene er nå fjernet, er det nye forslaget en forenkling av regelverket.

6.6.3 Forslag til ny § 15-11b Fritt sikkerhetsrom for heis

(1) Det skal være fritt sikkerhetsrom over og under heisens ytterstilling.

(2) I eksisterende bygning der det ikke er mulig å oppnå tilfredsstillende sikkerhetsrom, skal installasjonen ha mekanisk blokkeringsmulighet som hindrer personskader. I nye anlegg i eksisterende bygg skal eksisterende sikkerhetsrom ikke reduseres.

Merknader til forslaget

Bestemmelsen er i stor grad en videreføring av enkelte krav i § 15-13. Kravene som regulerte produktet heis er foreslått fjernet. Bestemmelsen inneholder nå kun krav som heisdirektivet ikke berører. EU/EØS-landene har rett til å fastsette krav som anses som påkrevd for å sikre at personer er beskyttet når de aktuelle heisene tas i bruk eller brukes.

Konsekvenser av forslaget

Bestemmelsen er i stor grad kun en videreføring av tidligere bestemmelser, og bestemmelsen vil derfor ikke ha store administrative eller økonomiske konsekvenser.

Ettersom bestemmelsene som regulerte produktet heis utover de harmoniserte standardene er nå fjernet, er det nye forslaget en forenkling av regelverket.

6.7. TEK § 15-12 om løfteplattformer og tilhørende installasjoner

Forslag til ny § 15-12

(1) Den sikkerhetsmessige utformingen av løfteplattformer skal være i henhold til direktiv 2006/42/EF (maskindirektivet).

(2) Løfteplattformen skal

a) ha en alarm tilknyttet døgnbemannet vakt

b) ha et ventilasjonssystem, som også er tilfredsstillende ved driftsstans.

(3) Løfteplattformer skal være sikkert utformet der de er beregnet for å tas i bruk av funksjonshemmede personer. Størrelsen på lastbæreren skal dimensjoneres for forutsatt bruk. Den frie bredden for døråpningen til en løfteplattform skal være minimum 0,9 m.

(4) Installasjon, rom og sjakt for løfteplattformen skal ikke utsettes for temperatur og miljø som kan skape driftsproblemer eller vanskeliggjøre vedlikehold.

Merknader til forslaget

Bestemmelsen er en videreføring av enkelte krav i §§ 15-11, 15-13 og 15-14. Kravene som regulerte produktet løfteplattform utover de harmoniserte standardene er fjernet. Bestemmelsen inneholder nå kun krav som maskindirektivet ikke berører. EU/EØS-landene har rett til å fastsette krav som anses som påkrevd for å sikre at personer er vernet når de aktuelle løfteplattformene tas i bruk eller brukes.

Konsekvenser av forslaget

Bestemmelsen er primært en videreføring av tidligere bestemmelser, og bestemmelsen vil derfor ikke ha store administrative eller økonomiske konsekvenser. Fjerningen av kravene utover de harmoniserte standardene vil kunne gi noe økt fleksibilitet og dermed lavere kostnader. Endringene vil være en nedjustering av kravsnivået til standardens nivå. For eksempel skal kontrollpanelet med betjeningsknapper lastbærer "plasseres mellom 0,9 m og 1,1 m over gulv", jf. § 15-13 syvende ledd. Dette er et avvik fra standarden NS-EN 81-41 som setter et krav til en betjeningshøyde på maksimalt 1,2 m. Kravet i standarden gir altså en noe større fleksibilitet for installatøren av en heis enn det som

står i forskriften i dag. Samtidig er dette også regulert i § 12-21 tredje ledd bokstav b. Forslaget vil altså også fjerne tvil om hvilke krav som gjelder til kontrollpanel. Endringene anses å være en nødvendig tilpasning til direktivets bestemmelser.

6.8. TEK § 15-13 om rulletrapp/rullende fortau og tilhørende installasjoner

Forslag til ny § 15-13

(1) Den sikkerhetsmessige utformingen av rulletrapper og rullende fortau skal være i henhold til direktiv 2006/42/EF (maskindirektivet).

(2) Det skal være et farefelt foran øverste trappetrinn i hele trappens bredde. Feltet skal være taktilt og visuelt merket med luminanskontrast 0,8 i forhold til bakgrunnsfarge.

(3) Dersom rulletrapper og rullende fortau plasseres i åpne areal slik at fallhøyden fra innretningens balustrade overstiger 3,0 m, skal det monteres en egnet fallsikring.

(4) Rulletrapper og rullende fortau skal ikke utsettes for temperatur og miljø som kan skape driftsproblemer eller vanskeliggjøre vedlikehold.

Merknader til forslaget

Bestemmelsen er en videreføring av enkelte krav i §§ 15-14 og 15-15. Kravene som refererte enkelte deler av den harmoniserte standarden (NS-EN 115) er nå fjernet. Bestemmelsen inneholder nå kun krav som maskindirektivet ikke berører. EU/EØS-landene har rett til å fastsette krav som anses som påkrevd for å sikre at personer er vernet når de aktuelle rulletrappene og rullende fortauene tas i bruk eller brukes.

Konsekvenser av forslaget

Bestemmelsen er primært en videreføring av tidligere bestemmelser, og bestemmelsen vil derfor ikke ha store administrative eller økonomiske konsekvenser. At kravene som gjentar deler av de harmoniserte standardene foreslås fjernet er en forenkling av forskriftsteksten. Dette vil i mindre grad ha betydning for kravsnivået. For eksempel er det i § 15-15 sjette ledd et krav om at "det skal være balustrade med håndlist på begge sider av rulletrapp og rullende fortau" som foreslås fjernet, ettersom dette står i standarden NS-EN 115. Rulletrapper og rullende fortau skal uansett være i samsvar med grunnleggende- og sikkerhetskrav i maskindirektivet.

Kravet til oppmerksomhetsfelt foran det nederste trappetrinnet foreslås også fjernet. Dette er ettersom rulletrapper og rullende fortau som konstruksjon ikke er egnet for å ha slike oppmerksomhetsfelt. Kravet til farefelt foran øverste trappetrinn beholdes imidlertid. Dette kravet anses ikke som et krav som berøres av maskindirektivet, men vil sikre at personer er vernet når de aktuelle rulletrappene og rullende fortauene tas i bruk eller brukes.

6.9. TEK § 15-14 om trappeheis og tilhørende installasjoner

Forslag til ny § 15-14

(1) Den sikkerhetsmessige utformingen av trappeheiser skal være i henhold til direktiv 2006/42/EF (maskindirektivet).

(2) Trappeheiser skal ikke utsettes for temperatur og miljø som kan skape driftsproblemer eller vanskeliggjøre vedlikehold.

Merknader til forslaget

Bestemmelsen er en videreføring av § 15-11 og § 15-14.

Konsekvenser av forslaget

Ettersom dette kun er en videreføring av en tidligere bestemmelse vil endringene derfor ikke ha store administrative eller økonomiske konsekvenser.

6.10. TEK § 15-15 om sammenhengen mellom løfteinnretninger og harmoniserte standarder

Forslag til ny § 15-15

Bestemmelsen gjelder for heiser og andre løfteinnretninger som er definert i forskrift om omsetning og dokumentasjon av produkter til byggverk § 16.

Heiser og andre løfteinnretninger som er i overensstemmelse med en harmonisert standard forutsettes også å tilfredsstille de grunnleggende kravene til helse og sikkerhet som denne standarden dekker. For heiser er de grunnleggende kravene til helse og sikkerhet fastsatt i vedlegg 1 i heisdirektivet. For andre løfteinnretninger er de grunnleggende kravene til helse og sikkerhet fastsatt i vedlegg 1 i maskindirektivet.

En leverandør kan også velge å følge kun deler av en harmonisert standard, men da vil forutsetningen om samsvar med de grunnleggende kravene til sikkerhet og helse kun gjelde for de delene av standarden som følges.

Dersom en heis eller annen løfteinnretning ikke er i samsvar med en harmonisert standard må leverandøren på en annen måte verifisere at produktet tilfredsstiller de grunnleggende kravene til helse og sikkerhet i det aktuelle direktivet.

Merknader til forslaget

Bestemmelsen gir uttrykk for viktige prinsipper om bruk av harmoniserte standarder innenfor harmonisert regelverk. Reguleringen innebærer at medlemslandene ikke har anledning til å gjøre harmoniserte standarder obligatoriske og at myndighetene må godta alle heiser og sikkerhetskomponenter som oppfyller kravene som er fastsatt i direktivene, uavhengig av om produsentene har benyttet en harmonisert standard eller ikke. Harmoniserte standarder er i slike tilfeller en rettighet for produsentene.

Konsekvenser av forslaget

Bestemmelsen gir uttrykk for allerede etablert praksis og er derfor en tydeliggjøring av tidligere krav. Direktoratet ønsker å klargjøre eksplisitt i regelverket at dersom en heis/løfteinnretning følger standarden, så gjelder en forutsetning om at produktet er i samsvar med grunnleggende- og sikkerhetskrav i direktivene, jf. også nærmere drøfting i pkt 4.